

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

136. An sit licitum contrahere matrimonium cum impedimento dirimente
ex timore mortis, vel alterius grauis damni, & quid de multis aliis casibus?
Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. res. 283. p. 413.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

quenda est : Tum quia hanc sententiam tenuerunt eximix auctoritatis Doctores, Decius *ubi supra*, Alciatus, lib. 3. *Paradoxorum*, cap. 7. num. 3. & 4. & in *reg. 1. presumpt.* 40. n. 2. Ioannes Neuzian in *Sylva nuptiali*, lib. 5. n. 1. Auiles in *cap. 1. Prator. in gloss. final.* n. 15. Cotta in *2. part. memorabilium in verbo Nuptiarum causa*. Ioannes Orofeus, in *leg. 1. n. 17. ff. de Offic. quest.* & Barbatus, *consil. 3. colum. penult. vers. Nec obstat. volum. 1.* ubi regulam, quod in dubio pro Matrimonio presumi debeat, intelligit, nisi opinio verior & probabilior esset in contrarium, quia tunc non deberet iudicari pro Matrimonio. At ego puto non esse recedendum à priori sententia extensionem approbante, ubi verè communis opinio non est clara, sed dubia, & opinio minus communis vel singularis, non est falsa, sed probabili ratione innititur, & in contrarium adducta videtur procedere solum quando communis est clara, vel altera opinio caret probabili fundamento.

3. Nota tamen hic obiter, quod licet in dubio pro Matrimonio presumendum sit, & iudicandum, tamen hoc procedit secundum Mascardum de *Probat. tom. 2. conclus. 1017. al. 1023. num. 7.* quando in Matrimonio contrahendo, vel contracto, datur paritas personarum, secus data imparitate, nam tunc pro Matrimonio ait, non esse presumendum citans Curtium Iuniorum, in *lege Cum quadam puella*, n. 22. ff. de *Iurisdictione omni. iud. Cephalum, consil. 52. n. 63. lib. 1.* & Nicolaum Antonium Crauatium in *inter. consil. 82. num. 45.* ad id etiam faciunt leges, quibus vetantur nuptiæ inter inæquales. Sed Franciscus Molinus, de *ritu Nuptiarum*, lib. 1. *compar. 17. num. 9. cum seqq.* cum Barbosa in *Decret. tom. 2. lib. 4. tit. 15. cap. 2. num. 3.* reicit hanc declarationem, tenetque non procedere de iure canonico, quo attento, paritas vel imparitas personarum non consideratur. Et confirmatur ex nouo iure Tridentini, quod *cap. 1. sess. 24. de reformatione matrim.* decreuit, filios sine consensu Patris qualemque fœmnas ducere posse, & ob id *cap. 9. sub pena excommunicationis præcipit Principibus ne suos subditos cogant, aut impediant, quominus possit quisque quam velit mulierem ducere.* At quia video sententiam Mascardi docere doctissimum Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 15. num. 7.* Ideo tu iudicæ.

4. Notandum tamen, quod Henriquez, lib. 11. de *Matrimonio*, cap. 13. num. 4. & cap. 11. num. 5. dicit in foro conscientie, tam quoad sponsalia, quam quoad Matrimonium dubitantiem, liberandum esse in dubio æquali, cum melior sit conditio possidentis. Cæterum ego putauerim faciendum esse discrimen inter sponsalia, ac matrimonium; ita vt qui in dubio æquali dubitant, num Matrimonium sit contractum, cogendi sint in vtroque foro contrahentes, ne fortè fiat iniuria Sacramento pro dissolutionem Matrimonij : quando verò dubitatur, num sponsalia valida sint, in vtroque foro iudicandos esse liberos, quia si quis tunc inuitus cogeretur, fieret ei iniuria per spoliationem libertatis, quam possidet. At dices similiter fieri etiam iniuriam coactò, quando dubitatur, num sit coniux. Negandum tamen erit assumptum, quia vt ex duobus malis, sic ex duobus periculis, semper minus est eligendum : cum verò æquè dubitatur num Sacramentum Matrimonij validum fuerit, si dissoluatur, periculum quidem est, ne dissoluatur Sacramentum, quod alioquin fortè ratum, validumque fuit, & agatur contra illud præceptum negatiuum, Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet*, atque adeò si dissoluatur, temerè dissoluitur, & fit iniuria Sacramento matrimonij. Ex alia verò parte, etsi pericu-

lum etiam sit, ne tenuens sua libertate spoliatur, velle tamen debet pati istud damnum dubium, quia minus præponderat, minusque malum est illud pati, quam ipsa iniuria Sacramenti, præsertim cum iam bona fide aliud coniugium non possit inire, & iuxta hanc distinctionem videtur accipiendum illud assertum DD. in casu dubio fauendum esse matrimonio. Et hæc omnia docet Rebilius, *part. 2. lib. 4. quest. 3. num. 9.*

RESOL. CXXXVI.

An sit licitum contrahere matrimonium cum impedimento dirimente ex timore mortis, vel alterius grauis damni, & quid de multis aliis casibus? Ex *part. 3. tit. 6. & Misc. 2. Ref. 83.*

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè, quia Ecclesia non obligat cum tanto rigore, & in tali casu matrimonium esset nullum, & ita tenet Suarez de *legib. lib. 3. cap. 30. n. 13.* Vnde ex his obiter colligitur. Primò cum Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 1. cap. 19. n. 8.* ex timore mortis posse aliquem excommunicate absque potestate, licet Suarez de *cess. disp. 6. sect. 3. num. 8.* contrarium asserat. Secundo cum vitæ discrimine quis non tenetur Eucharistiam, vel Baptismum suscipere, quoties moraliter certus sit de contritione. Ita docet Aragon in *2. 2. quest. 62. art. 3. in 1. dub. circa solut. ad 4.* Sotus lib. 1. de *inst. quest. 6. art. 4.* & alij, licet contrarium asserat Azor. *tom. 1. lib. 1. cap. 11. quest. 2.* Tertio ex timore mortis, vel alterius grauis damni potest quis celebrare sine vestibus sacris, & mixtione aquæ; dummodò ad id faciendum non compellatur in contemptum fidei. Ita Becanus *tom. 2. tract. 3. cap. 6. quest. 2. num. 8.* Valentia *tom. 3. disp. 7. quest. 5. punct. 8.* & alij, licet contrarium nouissimè asserat Caltrus Palaus in *opere morali, tom. 1. tract. 2. disp. 1. punct. 13. num. 9.*

2. Notandum est tamen hic obiter, quòd Ioannes Sancius in *selectis, disp. 35. num. 6.* asserit ob timorem mortis & grauem causam in administrandis Sacramentis licitam esse simulationem, & adducit varia exempla. Primò ait, si hæreticus minaretur mortem, si non consecraret omnem panem in foro extantem, poteris vi æquiuocatione, & intentionem non habere consecrandi. Secundo poterit Confessarius verba absolutionis sine intentione proferre circa indispositum, si alia viâ malum comminatum vitare non potest. Tertio poterit ob solatium scrupulosi anxie petentis absolutionem, cum tamen indispositus sit, verba sine intentione proferre. Quarto licere Sacerdoti ministrare hostiam non consecratam pro consecrata mulieri, quam cogit maritus ad communicandum, quæ sine iactura famæ non potest communionem omittere. Hæc Sancius, quæ audaciam, & temeritatem redolere parauit Caltrus Palaus in *opere morali, tom. 1. tract. 2. disp. 1. punct. 13. num. 8.* Verùm Sancius, vir amicissimus, nunquam dixit, vt patet in *tota dicta disp. & in num. 10.* licere Sacerdoti in illo casu ministrare hostiam non consecratam pro consecrata, vnde meritò aduersus illum insurgit doctus Palaus.

3. Non desunt tamen Doctores asserentes hostiam non consecratam pro consecrata posse ministrari peccatori oculo scienti, & petenti sibi dari propter vitandam infamiam, dummodo proponatur hostia consecrata adoranda, & à tergo post illam non consecrata, ita vt non videatur, nec adoretur, & hoc efficiatur, vt dictum est ex consensu peccatoris, ne ex conscientia erronea adoret non consecra-

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 76. §. Tertio.

Sup. hoc secundo pro Baptismo in Resol. not. præteritæ §. Quinto, & in to. 1. tr. 1. Ref. 31.

Pro hoc Tertio in to. 7. tr. 5. Ref. 76. §. Secundo, & lege etiam ibi §. vlt. & recludat in fine alterius Ref. eius annot.

Et pro primo, & secundo contento in hoc §. Notandum, cum eodè Sanctio hic citato tantum in to. 8. tr. 4. ex lata doctrina Ref. 64. signauerit in §. Nonò potest.

Et Sup. quarto, & seqq. in hæc Ref. late præiò tr. 2. Ref. 27. & in tr. 1. in Ref. 231. §. Et post inter medium, & finem, à vest. Accedit.

Sup. hoc supra lege doctrinam xel.

ram pro consecrata. Et ita hanc sententiam post Aloyium Dolensem, Albertum, Bonauenturam, & alios tenent neoterici doctissimi Ludouicus de San Iuan in *summa*, tom. 1. tract. de Eucharist. quest. 7. art. 8. dub. 4. & Villalobos in *summa*, tom. 1. tract. 7. difficult. 38. num. 7. sed ego contrarie sententiae, tanquam probabiliori adhaereo cum Palao *vbi supra*, & Doctoribus, quos citat, & sequitur Sancius *loco citato*, qui vt diximus, male à Castro Palao pro affirmatiua sententia citatur. Et ratio est, quia ministrans hostiam non consecratam, vel consecratam, etsi à tergo alterius consecratae illam ponat, ponit equidem adorandum distinctam indiuiduum hostiae non consecratae, & adest periculum manifestum idololatriae, cum circumstantes possint, si velint, distincto actu adorationis adorare quamlibet hostiam, quae communicantibus porrigitur, nec est in ministri potestate vitare aliorum adorationem hostiae non consecratae, quam ipse proponit vel consecratam. Ergo, &c.

RESOL. CXXXVII.

An in matrimonio ex metu graui contracto possit rescindi, qui liber est à metu, nec particeps illius fuit? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 228. alias 229.

Sup. hoc infra ex Ref. 139. lege doctrinam eius §. penult.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Thomas Sanchez de *matrim.* tom. 1. lib. 4. disp. 15. num. 5. vbi docet, non teneri cogentem in foro conscientiae perficere matrimonium, donec per iudicem condemnatur, sed liberè altero inuito posse rescindi, nisi aliud damnus sequutum sit, quia vel iste tenetur ratione delicti, & coactionis in poenam illius, & hoc exigit iudicis condemnationem, ante quam nemo tenetur subire poenam. Aut tenetur ratione iniuriae illatae per coactionem, & hoc non, quia non est tanta iniuria coactionis, quando aliud damnus inde non sequitur, vel aliter, quam per matrimonium rescinditur nequeat. Ergo, &c. Ita Sanchez.

2. Sed aduersus illum insurgit nouissimè Basilius Pontius de *matrim.* lib. 4. cap. 15. num. 3. vbi docet, eum qui particeps fuit, aut confcius metus illati alteri, cum quo contrahit, non posse in conscientia rescindi, sed teneri obligatione expectandi voluntatem eius, qui vim passus est, & hoc secluso quouis damno. Et ratio est, quia iniustum est, vt ille contrahere cogatur inuitus: nam is qui coegit, vel coactionis particeps, aut confcius fuit, reuera iniustitiam commisit in personam; ergo remanet obligatio rescindendi, & cum rescinditur sine damno alterius, qui vim intulit, rescindenda est, stando scilicet contractui, si alius velit. Ad hoc autem non est necessaria iudicis sententia, cum ex iniuria illata nascatur naturalis obligatio reparandi, & ideo ante omnem iudicis sententiam, ea obligatione tenetur. Vnde ex his patet responsio ad argumenta Sanchez. Nam in tali casu dicendum est, illum non teneri ratione delicti in poenam, neque ratione obligationis matrimonij, cum nulla ibi sit obligatio matrimonij: sed teneri, quia ratione iniuriae illatae confurgit in illo alia naturalis obligatio restaurandi in eodem genere, cum possit. Nec verò hæc censenda leuis iniuria, sed grauis, cum in ea coactione committatur peccatum mortale, parque est, in eo casu vir, & femina.

At his non obstantibus, puto sententiam Sanchez probabilè esse, & illam tueri nouissimè Villalobos in *summa* tom. 1. tract. 13. difficult. 37. n. 5.

RESOL. CXXXVIII.

An matrimonium ex leui metu contractum valeat in naturali, & positiuo? Et quid, quando verè ita extorquet consensum, vt sine eo metu non fieret? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 230. alias 230.

§. 1. **A**ffirmatiuè communiter respondent Theologi, & Iurisperiti, quos citat, & sequitur Sanchez de *matrim.* tom. 1. lib. 4. disp. 17. num. 2. Rebellius lib. 2. quest. 11. sect. 1. concl. 3. Pontius de *matrim.* lib. 4. cap. 18. n. 2. Villalobos in *summa* tom. 1. tract. 7. difficult. 37. n. 5. & alij. Et ratio est, quia qui operatur ex metu leui, non dicitur neque vi, neque metu operari, nam habet in sua potestate sufficiens precipium, quod debet metum repellere, cum operatur imprudenter; imprudentiam autem, cum vitium sit, potest illam expellere. Ergo, qui cum adeo facile ex eo metu liberari possit, non se liberat, iure optimo censetur liberè operari.

2. Non reticcam tamen, aliquos asserere metum leuem reddere matrimonium nullum, quando reuera ita extorquet consensum, vt sine eo metu non fieret, & ita tenet Gabriel in 4. disp. 29. q. 2. art. 2. concl. 4. Nauarrus in *summa*, c. 17. n. 29. & cap. 22. n. 1. Couarruuias part. 2. c. 3. §. 6. n. 4. & alij, quos refert Sanchez *vbi supra*, n. 4. vbi fateretur hanc sententiam esse probabilè, & pro illa adducit multas rationes, icèt eas soluat Pontius n. 5.

RESOL. CXXXIX.

An metus grauis à lege in se inuisus irritet matrimonium, si iudex, verbi gratia, intendat delinquentem cogere per illum metum ad contrahendum? Et pro praxi huius questionis adduuntur speciales casus.

Et deducitur validam esse professionem, dum vir minatur mortem uxori in adulterio reperi, nisi Religionem profiteatur, quando minatur mortem auctoritate Iudicis instigendam, secus vero si minatur propria auctoritate.

Etiamsque inferitur, si quis minaretur reo, verbi gratia, latroni in istam accusationem, nisi certum contrahat matrimonium, id valere.

Et tandem queritur, an quando cogens fuit particeps culpa metus alteri illati, maneat obligatus ad non rescindendum, & teneatur postea contrahere cum coactio, si velit? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 17.

§. 1. **N**egatiuè respondet Sanchez de *matr.* lib. 4. disp. 13. num. 6. & 7. Sed contrarium sententiam prorsus tenet Texeda in *Theolog. mor.* tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 10. num. 35. Probat ex cap. *Veniens*, el *secundo*, de *sponsal.* vbi expressè deciditur, matrimonium validum non esse, ad quod contrahendum pater coegit iuuenem, quem cum propria filia in lecto cubantem inuenit: eo casu pater inuenit in lecto coegit, etsi iuuenis ille dederit causam coactionis, & præbuerit contra se inquinamentum, & fuerit in culpa totalis damni tam puellae illati, quam patri; imò magis patri, quam puellae fuit damnus illud illatum, non solum circa honorem, sed circa dotem, quam tenetur pater addere, eo quod filia corrupta sit. Secundò, quia coactio ideo irritat matrimonium, quia aufert plenam consensum liberatè: ex matrimonio enim coacto infelices sperantur filios: sed non minùs libertatem aufert, quando metus à le-